

Šią savaitę pasaulis mini 75-ąsias nacistinės Vokietijos žlugimo metines. Apie šią istorinę sukaktį ir Rusijos Federacijos situaciją su garsiu Rusijos politologu, ekonomistu, buvusiu Vladimiro Putino ekonomikos patarėju, CATO ekonominės politikos studijų instituto Vašingtone vyresnioju moksliniu bendradarbiu, Ekonominės analizės instituto Maskvoje direktoriumi Andrėjumi Illarionovu kalbėjo Europos Parlamento nariai Andrius Kubilius ir Rasa Juknevičienė. Pokalbio metu pabrėžta, kad kiekvienai Rusijos šeimai svarbi pergalė Antrajame Pasauliniame kare ir suprantamas skausmas dėl žuvusių daugiau nei 20 milijonų žmonių, tačiau Lietuvoje tai nebuvo karo pabaiga. Vieną okupaciją sekė kita.

Pristatydamas pokalbio svečią A. Kubilius pabrėžė A. Illarionovo nuoširdžią ir atkaklią poziciją Rusijoje ginant demokratines vertybes darbo su Jegoro Gaidaro ir Viktoro Černomyrdino vyriausybėmis metu, taip pat dirbant Prezidento Vladimiro Putino ekonomikos patarėju. Daugelis prisimena 2005 m. garsų A. Illarionovo pareiškimą, kad jis nebegali dirbti V. Putino kabinete, nes Rusijos valdžia pamynė demokratijos taisykles. Nuo to laiko A. Illarionovas tapo vienu garsiausių ir atkakliausių demokratijos ir žmogaus teisių gynėju bei Putino režimo kritiku pasaulyje.

Pokalbio pradžioje pajuokauta, kad Putinas pats tapo istoriku, savaip interpretuojančiu Antrąjį Pasaulinį karą ir ypač – Molotovo–Ribentropo paktą, dėl kurio mūsų europarlamentarai inicijavo rezoliuciją Europos Parlamente, smerkiančią abu režimus: tiek sovietinį, tiek nacistinį.

„Istorija visiems mums artima, nes tai – mūsų kultūros, gyvenimo, pačių savivokos dalis. Tai labai svarbu, nes mes augame iš savo istorijos, tėvų, vyresniųjų istorijos. Tai nedaloma mūsų supratimo apie pasaulį dalis. Teisingas ir adekvatus supratimas to, kas vyko su mūsų tautomis, mūsų visuomenėmis, formuoja mūsų moralinius, etinius vertinimus apie tai, kas vyko praeityje ir kas vyksta dabar.

Mūsų patirtys ir vertinimai skirtingi, tačiau jie formavosi Sovietų Sąjungoje, politiniame režime, kuris susikūrė 1917 metais, o 1930 metais pradėjo savo imperinės prievartos politiką prieš kaimynes Europoje. Šie skausmingi prisiminimai ir žinojimas yra būtini tam, kad įvertintume tą režimą, kuris buvo Sovietų Sąjungoje iki pat 90-ųjų ir iš dalies atkurtas dabar. Taigi istorijos žinojimas yra ne tik duoklė atminčiai ir svarbus mūsų savivokai, bet nejučia tapo ir mūsų dabartinės realybės dalis.

Dabartinis Rusijos prezidentas irgi pamėgo istoriją. Mes matome jo pomėgį įvairiems istorijos klausimams – tai ne tik netikėtas jo susidomėjimas Gruzijos istorija, virtęs netikėtu Kremliaus puolimu ir dalies Gruzijos teritorijos okupacija, kuri tęsiasi daugiau nei 12 metų ir daugiau nei tūkstančio žmonių žūtimi. Po to mes matėme jo susidomėjimą Ukrainos istorija, Ukrainos ir Rusijos santykių istorija, virtusį Ukrainos – Rusijos karu, kurį Kremlius pradėjo prieš šešerius metus ir tebetęsia iki šiol. Per šį karą jau žuvo 14000 ukrainiečių ir daugiau kaip 4000 Rusijos piliečių, kurie yra šauktinių amžiaus nuo 18 iki 35 metų. Paašškėjo, kad 2014-2015 metais Rusijoje trūksta būtent tokio skaičiaus ir tokio amžiaus žmonių, ir to negalima paašškinti kitaip, kaip tik karu, kuris vyko ir vyksta Rytų Ukrainoje“, – kalbėjo garsus Rusijos politologas.

Ką reiškia Putino susidomėjimas istorija ir kur tai veda?

„Putinas net 6 kartus viešai (mes nežinome kiek kartų neviešai) kėlė 1939 metų klausimą, Antrojo Pasaulinio karo pradžios klausimą ir teikė savo, švelniai tariant, netikėtą įvykių interpretaciją, kas ir kaip pradėjo karą, skaitė NVS vadovams paskaitą, remiantis Rusijos Užsienio reikalų ministerijos archyvais pažadėjo parašyti straipsnį šia tema, ir, matyt, būtų parašęs, jei ne kiti reikalai. Tai verčia mus ne tik susimąstyti, bet labai rimtai susirūpinti ne tik kokių istoriniu ekskursu bet ir kokiems veiksams gali privesti toks jo susidomėjimas istorija. Pasak eksperto, toks Putino susirūpinimas istorija ypač pavojingas Baltijos valstybėms. Taip pat Lenkijai, Baltarusijai, Ukrainai.

Šis interesas kilo ne praėjusį gruodį, jį mes nuosekliai stebime jau nuo 2012 metų, kai laikraštyje „Nezavisimaja gazeta“ pasirodė Putino straipsnis, parengtas ruošiantis jam grįžti į Prezidento postą, kuriame jis pavartojo paprastai nevartojamą terminą „istorinė Rusija“. Straipsnyje jis sakė, kad terminas „istorinė Rusija“ apibrėžia Rusijos imperiją XVIII a. ribose“, – pabrėžė A. Illarionovas.

XVIII a. Rusijos imperijos riba ėjo palei Nemuną, vakarinį Bugą, Sbruč ir pietų Bugą. Taigi dabartinė Baltijos valstybių teritorija, visa Baltarusijos teritorija ir didžioji dalis Ukrainos, pagal Putiną, yra istorinės Rusijos dalis.

Pasak EP narės R. Juknevičienės, Putino tapimas istoriku – ne jo hobi, o imperialistinės politikos dalis. Kai kas sako, kad Rusijos žmonėms istorija labai svarbi, o Putinui tai svarbu, nes nėra kuo daugiau pasididžiuoti. Gegužę kaip tik turėjo būti šios istorijos isterijos apogėjus, bet COVID-19 ir kritusios naftos kainos šiuos planus sugriovė.

A. Illarionovas patvirtino, kad pandemija nemenkai sujaukė V. Putino planus. Kremlius planavo visus tris pavasario mėnesius vykdyti didelę ideologinę propagandinę kampaniją,

skirtą SSRS-Nacių Vokietijos karo pergalės metinėms, ir pabalsuoti dėl Konstitucijos pataisų, sudarančių sąlygas Putinui toliau užimti prezidento poziciją. Taip sudarant *kvazi* legalumą likti valdžioje ir teritorines pretenzijas į kaimynines šalis bei visuomenės aktyse pabudinti agresijos demonus su šūkiu „galime pakartoti“. Rusijos naujienų agentūrai ITAR-TASS suplanuota 20 interviu, bet visi neįvyko.

„Stebina, kad kalbant apie Antrojo Pasaulinio karo pabaigos Europoje metines, Putinas kalba apie dešimtis milijonų žuvusiųjų Sovietų Sąjungos pusėje, ir toje pačioje pastraipoje sako: „Galime pakartoti“. Taigi, sakyčiau, tai atspindi ligotą sąmonę, nedarančią skirtumo tarp istorinio įvykio ir tos kainos, kuri buvo sumokėta už pergalę. Jo sąmonė išduoda, kad jis norėtų ar nebūtų prieš visa tai pakartoti“, – sako garsus rusų mokslininkas.

EP narys A. Kubilius priminė, kad EP sukūrus Europietiškos Rusijos draugų klubą stengiamasi prisidėti prie demokratiškos ateities Rusijos kūrimo. Šį pavadinimą galima išplėsti: laisvos, demokratinės europietiškos Rusijos draugų klubas.

A.Illarionovas padėkojo už tokią iniciatyvą ir priminė, kad šiemet gegužės 25 d. pirmąkart Europoje bus minima pasipriešinimo totalitariniams režimams: komunizmui ir nacizmui data, skirta Vitoldo Pileckio, Lenkijos kariuomenės kapitono, kovojusio prieš abu režimus, atminimui.

„Tikiuosi, kad visi žmonės, kurie nori laisvo, demokratinio, atviro pasaulio, paminės šią datą nepriklausomai nuo karantino. Vardan Vitoldo Pileckio atminties ir atminties milijonų žmonių, kurie priartino mūsų tautų Laisvės dieną“, – išreiškė viltį A. Illarionovas.

